

U ODBRANU UTOPIJE¹

Department of Political Science
University of Missouri-St. Louis
USA

Apstrakt: U ovom radu zastupam tezu da, mada utopije mogu da budu opasne kada ih ideologija i religija izvitopere, preotmu da bi služile ekonomskim i političkim ciljevima bogatih i moćnih, ili izopače tako da bolji život bude dostupan samo odabranoj manjini, one su i neophodne, jer je nada/želja za boljim životom za sve jedini način da se prevaziđe izvitoperenost/preotimanje/izopačenje. U zaključku se odlučujem za „relativnu utopiju“ Alberta Kamija, „realističku utopiju“ Džona Rolsa, ili ono što je u novije vreme Erik Olin Rajt nazvao „stvarnim utopijama“, a Rutger Bregman „utopijama za realiste“.

Cljučne reči: neophodnost utopizma, opasnosti utopizma, realizam utopizma

U brojnim člancima i radovima koji su nedavno objavljeni ili su u pripremi, ustvrdio sam da su utopijske vizije, mada utopija² može da bude

1 Ličnim zalaganjem autora Lajmana Tauera Sardženta *Književna istorija* dobila je od izdavačke kuće SAGE Publications Ltd, London pravo da u ovom tematu besplatno objavi prevod članka čiji originalni naslov glasi: Lyman Tower Sargent, “In Defense of Utopia”. Translation copyright © za srpsko izdanje 2019, *Književna istorija*. Ovaj esej je prvobitno izložen kao rad na konferenciji pod nazivom *Chemins de la pensée/Lectures de l’utopie/Caminos del pensamiento/Lecturas de la Utopia/Pathways of Thought/Readings of Utopia [Putevi misli/Citanja utopije]*, pod pokroviteljstvom Uneska u gradu Morelija, Mičoakan, Meksiko, 22–24. novembra 2004. Objavljen je kao “Pour une défense de l’utopie”. Trans. Camille Dressler. *Diogène*, No. 209 (January–March 2005): 10–17. Kao “In Defense of Utopia.” *Diogenes* 53.1 (February 2006): 11–17. Kao “Por uma defesa da Utopia”. Trans. Maria Cristina Carmo de Almeida. *Revista Tempo Brasileiro*, No. 160 (January–March 2005): 19–28. Kao «Defesa da Utopia». Trans. Irene Enes. *Em Defesa da Utopia*. Ed. Fátima Vieira and Irene Enes. Specijalni broj časopisa *Via Panorâmica*, ns br. 1 (2008): 3–13. (Prim. ur.).

2 Definicije koje koristim su:

Utopizam – društveno sanjarenje.

Utopija – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru. U standardnoj upotrebi, utopija se koristi i onako kako je ovde definisana i kao ekvivalentna eutopiji (ispod).

Eutopija ili **pozitivna utopija** – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao značajno bolje od društva u kojem živi.

Distopija ili **negativna utopija** – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao značajno lošije od društva u kojem živi. Prva upotreba ove reči obično se pripisuje Neglijevom i Patrikovom „Uvodu“ [Negley, Patrick, “Introduction“] u njihovu antologiju, ali bilo je i dosta ranijih upotreba. Didri Ni Huanahain nedavno je zabeležila upotrebu iz 1747. godine, u tekstu Henrija Luisa Janga, *Utopia or Apollo’s Golden Days* (Dublin: štamp-

opasna, apsolutno neophodne, da moramo odabrati utopiju.³ Danas bih želeo da pokušam da vam izložim suštinu ove tvrdnje i pri tom je povežem sa nekim novim pitanjima. Da ukratko predočim svoju argumentaciju:

1. Nada/želja za boljim životom u ovom životu centralni je aspekt ljudskog iskustva.

2. Tu nadu/želju ideologija i religija često izvitopere.

---

pao George Faulkner), gde je reč napisana kao „dustopia“ i upotrebljena kao jasan negativni kontrast utopiji. Pre ovog otkrića, činilo se da je najranija upotreba iz 1782. Patricia Köster, „*Dystopia: An Eighteenth Century Appearance*”. *Notes & Queries* 228 (n. s. 30, No. 1) (February 1983): 65–66, gde se kaže da je reč prvi put upotrebio 1782. Noel Turner (1739–1826) kao „dys-topia” [prva tri slova grčkim alfabetom] u „Pismu VIII“ njegovog *Candid Suggestions in Eight Letters to Soame Jenkins, Esq.* (London, 1782), 169–72. Džon Stjuart Mil je upotrebio „dys-topian“ u Donjem domu Britanskog parlamenta. U *Hansardu* (u transkriptu rasprave u Parlamentu od 12. marta 1868, str. 1517, kol. 1) zabeleženo je da je on rekao: „Ako mi dopustite, kao nekeome ko je, zajedno sa mnogima boljima od mene, postao predmet optužbe da je utopista, čestitao bih Vladi što se pridružila tom finom društvu. Možda je odviše laskavo nazivati ih utopistima, njih bi pre trebalo zvati dis-topistima, ili kakotopistima. Utopijskim se obično naziva nešto što je i suviše dobro da bi se moglo sprovesti, dok to što oni, čini se, favorizuju i suviše je loše da bi se moglo sprovesti“. Prema *Oksfordskom rečniku engleskog jezika*, „kakotopija“ [*cacotopia*] je prvi put upotrebljena kod Džeremija Bentama u njegovom delu *Plan of Parliamentary Reform, in the Form of a Catechism* (1818. Bowring izd. njegovih *Works* 3: 493).

Utopijska satira – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao kritiku tog savremenog društva.

Antiutopija – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao kritiku utopizma ili neke određene eutopije.

Kritička utopija – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao bolje od savremenog društva, ali opterećeno teškim problemima koje opisano društvo možda jeste a možda i nije u stanju da reši, te koje utopiju kao žanr posmatra kritički. (9)

Kritička distopija – nepostojeće društvo opisano prilično detaljno i obično locirano u vremenu i prostoru koje, po nameri autora, čitalac tog doba treba da posmatra kao gore od savremenog društva, ali koje obično uključuje bar jednu eutopijsku enklavu ili nudi nadu da se distopija može prevazići i zameniti eutopijom.

Intencionalna zajednica – grupa od pet ili više ljudi i njihove dece, ako ih imaju, koji potiču iz više od jedne nuklearne porodice i koji su odabrali da žive zajedno da bi unapredili vrednosti koje dele ili zarad neke druge svrhe oko koje su se usaglasili (14–15). Termin je prvi put upotrebljen 1948. prilikom osnivanja Družine intencionalnih zajednica. (Sa izuzetkom „kritičke distopije“, ove definicije su iz Sargent 1994).

3 Među njima su: “The Problem of the ‘Flawed Utopia’: A Note on the Costs of Utopia”. *Dark Horizons: Science Fiction and the Dystopian Imagination*. Ed. Raffaella Baccolini and Tom Moylan (London: Routledge, 2003), 225–31; “The Necessity of Utopian Thinking: A Cross-National Perspective”. In *Thinking Utopia* (New York: Berghahn Books, 2004), 1–14; “Utopianism and the Politics of Identity”. In *Die Unruhe der Kultur: Potentiale des Utopischen*. Velbrueck Publishers, 2004, na nemačkom; “Choosing Utopia: Utopianism as an Essential Element in Political Thought and Action”, rad izložen na University of Limerick i National University of Ireland, Galvej, 2003. godine; i “The Intersection of Utopianism and Communitarianism”. Rad izložen u Utopian Studies Society of Europe, Porto, Portugal, 2004. godine. Ovo izlaganje se najeksplicitnije zasniva na ovom najskorijem radu.

3. Ta nada/želja često biva preoteta da bi služila ekonomskim i političkim ciljevima moćnih.

4. Kada je ta nada/želja izvitoperena ili preoteta može da postane opasna.

5. Ta opasnost se obično javlja jer je nada/želja izopačena tako da bolji život postoji samo za odabranu nekolicinu ili unutrašnju grupu, čime se stvara spoljašnja grupa, Drugi, koji se može zapostavljati, povređivati, koji čak može biti ubijen da bi se postigao cilj. Takve grupe su uključivale pripadnike drugih religija, domorodačkih naroda, drugih etničkih grupa, ideologija, itd. Granice Drugog često su menjane da bi uključile i neke koji su ranije pripadali unutrašnjoj grupi.

6. Čak i u tom slučaju, ta nada/želja za boljim životom jedino je efikasno sredstvo za prevazilaženje takve izvitoperenosti/preotimanja.

Da navedem jedan naročito prikladan primer – obrazac koji se uočava u Severnoj i Južnoj Americi:

1. Kolonije proizvode utopije za koloniste.

2. Kolonije proizvode distopije za kolonizovane.

3. Kolonizovani danas uspešno koriste viziju sopstvene eutopije protiv distopije u koju su gurnuti. Kanada i Novi Zeland odgovorili su na to krajnje pozitivno, ali čitav pokret za prava domorodaca zasniva se na utopijskim vizijama.

Ova poslednja stavka odnosi se i na druge društvene pokrete, kao što je pokret za prava žena, gde su mnoge feminističke utopije pomogle u njegovom oblikovanju. Uz izuzetak pokreta za zaštitu životne sredine, utopijska književnost ima manje očigledan uticaj u drugim novijim društvenim pokretima, ali ono što ja nazivam društvenim sanjarenjem sasvim je često.

Setimo se velikih španskih utopista iz perioda kolonizacije, od kojih je jednome od njih putem ovog skupa odati priznanje, Bartolomeja de las Kasasa (1474–1566) i Vaska de Kiroge (1470–1565). Godine 1537. papa Pavle III osetio je potrebu da Indijance proglasi ljudima. Obojica utopista, Las Kasas i Vasko de Kiroga, mada ograničeni svojim vremenom i uverenjima, želeli su da stvore svet u kojem se domorodački narodi, koji su bili označavani kao strani, neljudski drugi, umesto toga tretiraju kao ljudska bića vredna poštovanja. Jedan drugi utopista, Rodžer Vilijams (1603?–1683) u kolonijalnoj Severnoj Americi zabeležio je reči jednog Indijanca: „Mi ne nosimo odeću, imamo mnogo bogova, a opet naši gresi su manji: vi ste varvari, divlji pagani, *vaša* zemlja je divljina“ (Williams, *Key into the Language of America* [1643] citirano u George H. Williams, 103).

Holandski sociolog F. L. Polak zastupao je tezu da će, ako izgubimo viziju eutopije (on je naziva „pozitivnim slikama budućnosti“), zapadna civilizacija propasti, a tvrdio je da se krećemo u tom pravcu u vreme kada je to pisao, tokom pedesetih. Američki arhitekta i društveni kritičar R.

Bakminster Fuller jednoj od svojih knjiga dao je naslov *Utopija ili zaborav: izgledi za čovečanstvo (Utopia or Oblivion: The Prospects for Humanity)*. Bilo je to 1969. godine. Ja želim da kažem nešto slično tome (i ne ograničavam se na zapadnu civilizaciju); ako izgubimo eutopiju, ako izgubimo nadu, gubimo svoju ljudskost. Ali, postoje i inkluzivne i ekskluzivne utopije, a razlike između ovih tipova nude jedan od glavnih razloga zašto je utopija i neophodna i potencijalno opasna.

U dvadesetom veku, kao i u dvadeset prvom, bar za sada, izuzetno je lako pronaći argumente protiv utopija. U dvadesetom veku smo videli kako su se utopije komunizma i fašizma pretvorile u sopstvene distopije. S padom komunizma, videli smo uspostavljanje utopije slobodnog tržišta koja je za mnoge ubrzo postala njena sopstvena distopija. A u dvadeset prvom veku izgleda da se vraćamo na ekskluzivne utopije koje su za većinu ljudi neodvojive od distopije. Džordž Buš Mlađi je utopista u podjednako meri kao i talibanski i drugi islamski ekstremisti, i on i oni sigurni su da rade u ime svog boga. I on i oni *znaju* da poseduju istinu, a uz moć i spremnost da svoju istinu nametnu, stvaraju distopiju u ime utopije.

Dugi niz godina tvrdim da se utopija koja je postala distopija može nadvladati jedino pomoću nove eutopije, ali videli smo da je komunistička utopija/distopija zamenjena utopijom/distopijom slobodnog tržišta i treba da shvatimo da se tu još nešto mora reći. Jedan od problema može se uočiti u odnosu između utopije i ideologije, ali ne onako kako ove termine upotrebljava Karl Manhajm.⁴ Ideologija, u značenju u kome se danas najčešće koristi, uz varijacije na osnovne teme, odnosi se na:

... sistem vrednosti i uverenja koji se tiču različitih institucija i društvenih procesa koji je prihvaćen kao činjenica ili istina od strane jedne grupe ljudi. Ideologija svom sledbeniku pruža sliku sveta onakvog kakav jeste i kakav treba da bude i, pritom, ogromnu složenost sveta organizuje u nešto prilično jednostavno i razumljivo. (Sargent 2006: 3)

Kao takva, svaka ideologija sadrži neku utopiju, a problem sa utopijom nastaje onda kada ona postane sistem uverenja umesto onoga što u skoro svim slučajevima ona jeste – kritika stvarnog putem zamišljanja bolje alternative. Ja utopiju vidim kao nekakvo ogledalo suprotno onome na karnevalu/vašaru; ispred tog ogledala stavljamo izobličeno savremeno društvo, a ogledalo nam pokazuje bolju mogućnost.

Stvar koja me stalno iritira kod pisanja o utopijama jeste upotreba reči „savršen“ i „savršenstvo“. Na engleskom te reči znače okončano, završeno, bez budućih promena. Tomas Mor se nije pretvarao da je društvo

4 Nažalost, kada se ovi termini pomenu u tandemu, iz groba se diže Manhajmov duh. Većina ljudi čak nije ni svesna da knjigu koja je uglavnom dostupna pod tim naslovom nije napisao Manhajm u tom njenom obliku; sačinili su je prvi urednici/prevodioci, od knjige istog naslova i različitih eseja. I mada knjiga u obliku u kojem je većina ljudi poseduje sadrži neke vredne uvide, proučavaoci Manhajma uglavnom je ocenjuju kao jedno od njegovih najmanje vrednih dela. Osim toga, čini se da proučavaoci utopije uživaju u tome da izvuku koncepte iz konteksta i primene ih na mesta gde ne pripadaju.

iz njegove *Utopije* savršeno; eutopija Edvarda Belamija, *Gledajući unazad*, menja se i promenila se u smislu da je on napisao i nastavak koji je doneo razlike. H. Dž. Vels kaže da se eutopija u knjizi *Ljudi poput bogova* ubrzano menja. Jedine utopije kojih mogu da se setim a za koje se može reći da su savršene jesu neki mitovi o zemaljskom raju i neki opisi raja na nebu popularni krajem devetnaestog veka.

Ogromna većina utopija nije napisana kao opis nepromenljivog savršenstva. Ja ih posmatram kao fotografije koje beleže jedan trenutak u vremenu koji je imao prošlost i imaće budućnost, a ta budućnost će biti drugačija, mada manje nego što je bila prošlost. Nortrop Fraj je napisao da „... većina utopija ima ugrađene osigurače protiv radikalne promene strukture...“ (Fry 1973: 31) i to je on smatrao za problem, ali meni to deluje kao nešto što se jednostavno može očekivati. Ako ste konačno postigli da nešto profunkcioniše, želite osigurače protiv „radikalnih“ – reč radikalnih je važna – promena u strukturi, ali to ne podrazumeva da utopiju treba smatrati savršenom. Promena je moguća, čak i očekivana, samo ne radikalna promena.

Setite se teksta od kog je sve počelo, Morove *Utopije* (1516) i njenog nametanja ropstva zbog napuštanja grada bez dozvole, ili knjige *Prijatan razgovor između dame po imenu Listra i hodočasnika* (*A Pleasant Dialogue between a Lady called Listra, and a Pilgrim*, 1579), čiji je autor verovatno Tomas Nikolas, i koja prikazuje neobično okrutan sistem kažnjavanja da bi se nametnula čestitost; na primer, sudiji za koga je utvrđeno da je uzeo mito testerom za drva odsecaju nogu. Dž. K. Dejvis, razmatrajući svoju definiciju utopije, kaže: „Utopista je 'realističniji' ili nesentimentalan u smislu da prihvata osnovni problem onakvim kakav on jeste: ograničena zadovoljstva izložena neograničenim željama“ (Davis 1981: 37), a kasnije kaže: „Utopijski modus je onaj u kome se prihvataju nedostaci kod ljudi i prirode i teži se da se oni obuzdaju i prilagode putem organizacionih kontrola i zabrana“ (Davis 1981: 370).⁵

Primeri utopije koja je postala distopija komunizma i fašizma naveli su mislioce poput Karla R. Popera u *Otvorenom društvu i njegovim neprijateljima* (*The Open Society and Its Enemies*, 1945) i Džejkoba L. Talmona u *Utopizmu i politici* (*Utopianism and Politics*, 1957) da ustvrde, kako je to Talmon rekao, da se

utopizam zasniva na pretpostavci da sâm razum – ne navika, ni tradicija, ni predrasuda – može da bude jedini kriterijum u ljudskim poslovima. Ali na kraju ove pretpostavke stoji da razum, kao matematika, mora da pridobije opštu saglasnost, jer poseduje jedinu i isključivu istinu. Zapravo, ispostavlja se da je razum najviše sklon greškama i da je najnesigurniji vodič; jer ne postoji ništa što bi sprečilo pojavljivanje različitih „razuma“, od kojih svaki

⁵ Dejvisov pristup pokreće pitanje koje proučavaoci utopije ne razmatraju često, pitanje uloge zakonodavstva unutar utopije, pre nego njegove uloge kao sredstva kojim se ona ostvaruje. Migel Anhel Ramiro Aviles se pozabavio ovim pitanjem u svojoj studiji *Utopía y derecho* i u jednoj raspravi sa Šulamit Almog vođenoj u časopisu *Utopian Studies*.

tvrdi da je jedino i isključivo on validan i između kojih ne može biti kompromisa, nikakvog arbitra osim sile. (Talmon 1957: 13)

I u tome je stvar. I suviše razuma, bilo da se radi o šesnaestom ili dvadesetom veku, može da proizvede distopiju. Ali, isto može da se desi i sa premalo razuma. Distopije koje nas muče u dvadeset prvom veku zasnivaju se na veri i tradiciji, a ne na razumu. Ako razum jednostavno zamenim verom i tradicijom u upravo citiranoj Talmonovoj izjavi rezultat ostaje isti. Nije utopizam ono što treba kriviti, problem je u insistiranju na tome da je određena utopija jedini ispravan način življenja.

Jedna od dominantnih tema u spisima Isaije Berlina služi, u izvodu iz Kantovog dela, kao epigraf jedne od njegovih knjiga – „Od drveta tako krivog kao ono od kojeg je napravljen čovek ne može se sagraditi ništa sasvim pravo“. Berlin ovaj uvid smešta u kulturni i nacionalni kontekst govoreći:

Sloboda ... je ... biti svoj na svome, ne biti sputan onim što nije sopstveno, stranim preprekama samoostvarenju, bilo da ih postavljaju pojedinci ili civilizacije. Ideja zemaljskog raja, zlatnog doba za čitavo čovečanstvo, života koji svi ljudi proživljavaju u miru i bratstvu, utopijska vizija mislilaca od Platona do H. Dž. Velsa, nije kompatibilna sa ovim. (Berlin, „Apotheosis“, 225)

Berlin ovo povezuje, u naslovu jednog od svojih eseja, sa „Opadanjem utopijskih ideja na Zapadu“.

Dok sam radio na ranijoj verziji ovog eseja naleteo sam na knjigu *Plediranje za nadu* ekonomiste Alberta O. Hiršmana, za čiji naslov mi se čini da sumira poruku utopizma. Utopije su zasigurno prožete takvom vrstom plediranja. A u prvom eseju koji sam objavio o utopijama tvrdio sam da čak i distopije imaju pozitivnu poruku u smislu da su one najčešće otvorena upozorenja na ono što će se dogoditi ako se ne dovedemo u red. Distopista je prorok Jeremija koji nam govori o posledicama naših postupaka, ali nudi i nadu da se možemo promeniti (Sargent 1966).

Da li danas postoje utopisti? Da, i to i u dobrom i u lošem smislu. Kao što sam ranije napomenuo, i islamski ekstremisti i neokonzervativci u Sjedinjenim Državama nadaju se da će nametnuti svoje vizije dobrog života uglavnom nevoljnom svetu. Ali, srećom, postoje i drugi utopisti, oni koji smatraju da su ove utopije u stvari distopije, utopisti koji su po modelu Las Kasasa i Vaska de Kiroge. Opozicioni utopizam je neophodan da bi se održala u životu vizija o svetu bez „drugih“, bez potlačenih. I treba samo da pogledamo oko sebe da bismo videli ove utopiste žive i zdrave u našem svetu. Neki se možda neće složiti sa svim mojim primerima, ali ja vidim utopizam u teologiji oslobođenja, koja se iz svojih korena u Južnoj Americi raširila do crnačkih aktivista, pristalica vumanizma⁶ i muheristkinja⁷ u Sjedinjenim Državama, od kojih svi čuvaju živu viziju

6 *Womanism* (engl.) – poseban oblik feminizma koji pre svega uzima u obzir rodno, klasno i rasno iskustvo Afroamerikanki. Termin je prva upotrebila književnica Alis Voker. (Prim. prev.)

7 *Mujerista* (špan.) – teološko-feministički pokret latinoameričkih žena. Termin je skovala Ada Marija Isazi-Dijaz. (Prim. prev.)

sveta bez iznurujućih podela zasnovanih na klasi, rodu, etičkoj pripadnosti i rasi. Vidim ga kod onih islamskih teoretičara koji se zalažu za islam inkluzivnosti a ne islam isključivosti. Vidim ga u zapatističkom pokretu u Čijapasu, koji, zajedno sa drugim grupama i pokretima širom planete, jasno održavaju u životu san o svetu u kojem domorodački narodi nisu potlačeni i mogu da žive životom koji odaberu. Vidim ga u Svetskom društvenom forumu, koji pruža priliku hiljadama pojedinaca i grupa da se sastaju i razrađuju alternative dominantnim ideologijama i pokretima koji žele da guše umesto da oslobađaju. Vidim ga u trajnom značaju pokreta kao što su feminizam i pokret za očuvanje životne sredine, koji nas podsećaju na načine na koje možemo da promenimo svoje živote. Vidim ga u hiljadama intencionalnih zajednica koje još postoje ili se osnivaju, u kojima ljudi danas biraju život u utopiji i zajedno s drugima rade na ostvarenju svoje vizije. Danas postoji više takvih zajednica nego u bilo koje vreme, osim onda kada je pokret osnivanja komuna bio na vrhuncu, tokom takozvanih šezdesetih. I vidim ga u činjenici da pisci i dalje pišu pozitivne utopije da bi nam predstavili viziju i distopije da bi nam rekli da nije prekasno za promenu. A ovi pisci pišu i složenija dela u kojima su utopije opterećene nevoljama a distopije pružaju nadu.

Utopija koja postane ideologija može da bude opasna. Utopija koja insistira na povinovanju jednom modelu takođe se može upotrebiti kao sredstvo represije, a prečesto je i upotrebljavana tako. Stoga sam ja lično za ono što je Alber Kami nazivao „relativnom utopijom“, a što je Džon Rols u novije vreme nazvao „realističnom utopijom“ (Rawls 1999: 4–6, 11–12), ali tvrdim i da je ovo dominantan model kod utopija i intencionalnih zajednica. Većina utopija teži da unapredi ljudski usud, ne putem represije već putem poboljšanja, i sve dok ne težimo savršenstvu ili ne eliminišemo mogućnost promene takve utopije se mogu suprotstaviti preovlađujućim distopijama sadašnjice. Nama danas trebaju utopije i trebaju nam ljudi koji su odabrali da pokušaju da danas žive svoje valjane živote u eksperimentalnim zajednicama, jer bi nam možda oni mogli pomoći da pronademo put napred iz gliba koji su nam doneli ideolozi spremni da svima nama nametnu svoju verziju dobrog života. Nikada ne smemo odustati od potrage za eutopijom.

*Komentar autora napisan 2019. godine

Svet je 2019. nešto drugačiji od sveta iz 2004. godine, ali smatram da ono što većina ljudi opisuje kao distopijski zaokret u drugoj deceniji ovog veka podupire moj argument i čini ga još relevantnijim nego 2004. Što se tiče šest tačaka s početka eseja, čini mi se da one i dalje tačno opisuju situaciju. Spisku opasnosti mogao bih da dodam pohlepu, ali to je jedina izmena koju bih možda načinio.

LITERATURA

- Almog, Shulamit, Amon Reichman. "On Law and Utopia: Rules vs. Principles – A Comment on Ramiro Avilés's Reply". *Utopian Studies* 14.1 (2003): 143–48.
- Almog, Shulamit. "Literary Legal Utopias – Alexander's Visit to Kasiah and Law at the End of Days". *Utopian Studies* 12.2 (2001): 164–73.
- Berlin, Isaiah. "The Apotheosis of the Romantic Will: The Revolt Against the Myth of an Ideal World". In *The Crooked Timber of Humanity: Chapters in the History of Ideas*. Ed. Henry Hardy (London: John Murray, 1990), 207–37. Prvobitno objavljeno na italijanskom u *Lettere italiane* 27 (1975).
- Berlin, Isaiah. *Decline of Utopian Ideas in the West*. Tokyo: The Japan Foundation, 1978. "The Decline of Utopian Ideas in the West". In *The Crooked Timber of Humanity: Chapters in the History of Ideas*. Ed. Henry Hardy (London: John Murray, 1990), 20–48.
- Camus, Albert. *Neither Victims nor Executioners*. Trans. Dwight Macdonald. Chicago: World Without War Publications, 1972. Originally published in *Combat* (1946) and trans. in *Politics* (July–August 1947).
- Davis, J[ames] C[olin]. *Utopia and the Ideal Society: A Study of English Utopian Writing 1516–1700*. Cambridge, Eng.: Cambridge University Press, 1981.
- Frye, Northrop. "Varieties of Literary Utopias". In *Utopias and Utopian Thought*. Ed. Frank E. Manuel (Boston: Beacon Press, 1967/London: Souvenir Press, 1973), 25–49. Originally published in *Daedalus* 94.2 (Spring 1965): 323–47.
- Fuller, R. Buckminster. *Utopia or Oblivion. The Prospects for Humanity*. New York: Bantam, 1969.
- Hirschman, Albert O. *A Bias for Hope: Essays on Development and Latin America*. New Haven: Yale University Press, 1971.
- Polak, Fred[erick] L[odewijk]. *The Image of the Future: Enlightening the Past, Orientating the Present, Forecasting the Future*. Trans. Elise Boulding. 2 vols. Leyden, The Netherlands: A.W. Sythoff/New York: Oceana Pub., 1961. Originally published like *De Toekomst is verleden tijd: Cultuur-futuristische verkenningen*. 2 vols. Utrecht, The Netherlands: W. de Haan, 1955. Reprinted Shortened *The Image of the Future*. Trans. Elise Boulding. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1973.
- Ramiro Avilés, Miguel Á[ngel]. "On Law and Utopia: A Reply to Shulamit Almog." *Utopian Studies* 14.1 (2003): 132–42.
- Ramiro Avilés, Miguel Ángel. *Utopía y derecho: El sistema jurídico en las sociedades ideales*. Madrid: Universidad Carlos III de Madrid, Instituto de Drecho Humanos 'Bartolomé de Las Casas/Marcel Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, 2002.
- Rawls, John. *The Law of Peoples*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.
- Sargent, Lyman Tower. *Contemporary Political Ideologies: A Comparative Analysis*. 13th ed. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning, 2006.

- Sargent, Lyman Tower. "Existentialism and Utopianism: A Reply to Frederick L. Polak". *The Minnesota Review* 6.1 (1966): 72–75.
- Sargent, Lyman Tower. "The Three Faces of Utopianism Revisited". *Utopian Studies* 5.1 (1994): 1–37.
- Talmon, Jacob. *Utopianism and Politics*. London: Conservative Political Centre, 1957.
- Williams, George H[untston]. *Wilderness and Paradise in Christian Thought: the Biblical Experience in the History of Christianity & the Paradise Theme in the Theological Idea of the University*. New York: Harper & Brothers, 1962.

Lyman Tower Sargent

In Defense of Utopia

Summary

In this essay I argue that while utopias can be dangerous when distorted by ideology and religion, captured to serve the economic and political ends of the rich and powerful, or warped so that the better life is only available to a select few, they are essential because the desire/hope for a better life for everyone is the only way to overcome such distortion/capture/warping. In conclusion, I opt for the "relative utopia" of Albert Camus, the "realistic utopia" of John Rawls, or what, more recently Erik Olin Wright called "Real Utopias" and Rutger Bregman has called "Utopias for Realists."

Keywords: necessity of utopianism, dangers of utopianism, realism of utopianism.

S engleskog prevela dr Bojana Aćamović